

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної освіти

Реферат на:

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітній ступінь «магістр»

на тему:

**«ОРГАНІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ
ПЕРЕДУМОВ ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ»**

Виконала: студентка II курсу, групи 614з,
Спеціальності: 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: Спеціальна освіта
Яніцька Наталія Анатоліївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
викладач Слатвінська А.А.
Рецензент: кандидат педагогічних наук,
доцент Попиченко С. С.

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Характеристика процесу оволодіння дітьми старшого дошкільного віку навичкою письма.....	7
1.2. Сучасні напрями логопедичної роботи з корекції дисграфії у дітей старшого дошкільного віку.....	22
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ДИСГРАФІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	31
2.1. Методика дослідження особливостей сформованості навички письма у дітей старшого дошкільного віку.....	31
2.2. Організація корекційно-розвивального навчання з подолання дисграфічних порушень у дітей дошкільного віку.....	47
2.3. Результати формувального експерименту.....	60
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Проблема порушення писемного мовлення у дітей старшого дошкільного віку є актуальною, оскільки чинить негативний вплив на психічний і мовленнєвий розвиток дитини та на весь процес навчання. Своєчасне виявлення порушень писемного мовлення, визначення їх патогенезу в кожному окремому випадку надзвичайно важливо для побудови системи корекційної роботи з дітьми.

Успішність навчання дітей в школі багато в чому залежить від рівня оволодіння ними навичками письма. Важливо формувати цю навичку заздалегідь, тобто в дошкільний період, щоб дитина була більш адаптованою і підготовленою до освітнього процесу. Має значення не тільки формування, але й попередження будь-яких порушень письма у дошкільнят, оскільки у навчанні письму дітей необхідно враховувати особливості формування їх мовних і немовних функцій та процесів, які пов'язані з оволодінням письмом (графічні, граматичні помилки тощо).

Науковці (А. Куссмауль, Д. Гіншельвуд, П. Раншбург, Ф. Варбург, Н. Монаков, О. Ортон, Р. Ткачов, С. Мнухін, Ф. Рау, М. Хватцев, Р. Боскіс, Р. Левіна, О. Лурія, Г. Сухарева, С. Ляпідевський, О. Правдіна, Л. Цветкова), які вивчали питання мовленнєвих порушень дошкільників, що ускладнюються асинхронністю взаємодії кінестетичного, рухового, слухового та зорового аналізаторів (передумова порушень писемного мовлення), створили вагомий багатоспрямований доробок для послідовників.

Аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень з проблеми порушень писемного мовлення показують, що в її вирішенні досягнуто значних успіхів: висвітлено питання симптоматики, механізмів, форм дисграфії, здійснено диференціацію порушень письма, розроблено як загальні методологічні підходи, так і напрями, зміст і диференційовані методики корекції різних форм дисграфії О. Азова, О. Гопіченко, Е. Данілавічюте, Л.

Журавльова, Л. Коваль, Ю. Коломієць, О. Корнєв, Р. Лалаєва, О. Логінова, Н. Чередніченко.

Водночас проблема специфіки оволодіння писемним мовленням дітей, причин труднощів засвоєння ними письма та з'ясування механізмів порушень письма, розробки освітніх та навчально-корекційних умов, що є найбільш ефективними для забезпечення успішності навчання дітей старшого дошкільного віку із порушеннями писемного мовлення, не знайшла достатнього науково-теоретичного обґрунтування та методичних шляхів вирішення.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок про актуальність вирішення нагальної проблеми щодо попередження дисграфії у дітей старшого дошкільного віку.

Актуальність визначеної проблематики, соціальна та практична значущість, складність та комплексність проблеми формування у дітей старшого дошкільного віку навички письма зумовило вибір теми кваліфікаційного дослідження: **«Організація корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку».**

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та перевірці адаптованої методики корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку за Л. Тенцер.

Згідно поставленої мети були визначені такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження.
2. Адаптувати зміст методики вивчення симптоматики, причин та механізмів найбільш типових патологічних помилок у писемній продукції дітей старшого дошкільного віку.
3. Визначити рівні сформованості навички письма у дітей старшого дошкільного віку.

4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність адаптованої методики корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – корекційно-розвитковий процес в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – методика корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку.

Методи дослідження. Відповідно до визначеної мети та сформульованих завдань використаний комплекс взаємопов'язаних методів:

теоретичних: вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічних, психолінгвістичних, лінгвістичних науково-теоретичних джерел з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі; аналіз навчальних програм та корекційних програм логопедичної роботи з подолання порушень усного та писемного мовлення у старших дошкільників; змісту навчально-методичних посібників для проведення корекційної логопедичної роботи з дітьми із дисграфією; *емпіричних:* спостереження за мовленнєвою діяльністю дітей старшого дошкільного віку; бесіди для визначення факторів, які впливають на мовленнєвий розвиток дитини старшого дошкільного віку; вивчення психолого-педагогічної та медичної документації; аналіз; психолого-педагогічний експеримент констатувального та формувального характеру.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) «Сонечко» Тетіївської міської ради Київської області.

Теоретичне значення дослідження: обґрунтовано значущість сучасних напрямів логопедичної роботи з корекції дисграфії у дітей старшого дошкільного віку та охарактеризовано процес оволодіння дітьми старшого дошкільного віку навичкою письма.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні

адаптованої методики вивчення симптоматики, механізмів та визначення структури дисграфічних порушень у дітей дошкільного віку, що дає змогу своєчасно визначити ступінь прояву дисграфії, рівень сформованості навички письма та окреслити напрями психолого-педагогічної корекції. Адаптована методика може бути використана вчителями-логопедами як дидактично-методичне підґрунтя удосконалення змісту та методики навчальної та корекційної логопедичної роботи з дітьми.

Апробація результатів дослідження. Зміст основних положень і результатів роботи подано у вигляді доповідей та виступів на звітних науково – практичних конференціях Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2022-2023 рр.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 позицій), додатків. Повний обсяг роботи становить 83 сторінки, з них основного тексту – 70 сторінок.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми дослідження. Аналіз науково-методичної та програмової літератури підтвердив актуальність проблеми діагностики та корекції дисграфії у дітей старшого дошкільного віку. Встановлено, що при розв'язанні даної проблеми досягнуто значних успіхів. Незважаючи на істотні зміни сучасних уявлень про причини і механізми виникнення дисграфії та шляхи її подолання, зафіксована стійка тенденція до суттєвого збільшення кількості дітей із порушеннями письма. Вищезазначене і зумовило необхідність осучаснення та удосконалення психолого-педагогічної допомоги дітям із порушеннями письма. Визначено поняття про порушення писемного мовлення – дисграфію, її симптоматику, описано різні підходи щодо класифікацій дисграфії. Висвітлено передумови виникнення писемного мовлення, до яких також відноситься стан сформованості усного мовлення.

Нами адаптовано зміст методики вивчення симптоматики, причин та механізмів найбільш типових патологічних помилок у писемній продукції дітей старшого дошкільного віку. Аналіз узагальнених результатів забезпечив розуміння глибини розладу та варіативності порушень письма. Висвітлено сучасні підходи вивчення порушень письма, що засвідчило різні погляди щодо причин, симптоматики та механізмів виникнення дисграфії у дітей старшого дошкільного віку із порушеним та нормотиповим мовленнєвим розвитком. Дисграфія характеризується складним симптомокомплексом, що включає не лише стійкі патологічні помилки на письмі, але і прояви недостатності психоемоційного і мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Визначено рівні сформованості навички письма у дітей старшого дошкільного віку. Встановлено, що у переважної більшості дітей констатовано рівень письма нижче середнього та низький. Найбільш стійкими та поширеними в роботах дітей ЕГ виявилися специфічні фонемо-графічні помилки. Встановлено, що найтипівішими та найбільш поширеними були

фонемо-графічні помилки, пов'язані із порушеною реалізацією звукової та складової структури слів: заміни та змішування фонемо-графем, близьких за акустико-артикуляційними ознаками; пропуски букв, лексико-граматичні.

Так, виникнення фонемо-графічних помилок пов'язане із недостатньо сформованими важливими функціями і операціями: слуховими (сприймання, увага, пам'яті, диференціація, контроль); зоровими (зорово-просторовий гнозис, пам'ять, увага); моторними (зорово-моторної координації, рухового контролю), а опанування фонетико-графічних правил затримував низький рівень сформованості лінгвістичних знань, умінь та навичок.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність адаптованої методики корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку. Підґрунтя його змісту склали теоретичні положення про структуру процесу письма, психологічні передумови, психофізіологічні механізми, які забезпечують його засвоєння; поетапне формування розумових дій. Запропонована адаптована методика включала поєднання традиційних корекційно спрямованих методик, які склалися із класичних дидактичних ігор, усних та письмових вправ, завдань. Означена експериментальна методика профілактики дисграфії у дітей старшого дошкільного віку була реалізована у процесі логопедичних занять в умовах закладу дошкільної освіти.

Послідовна, неперервна реалізація методики корекційної роботи з попередження передумов дисграфії у дітей старшого дошкільного віку довела її ефективність, підвищила рівень сформованості в дітей ЕГ навички письма за рахунок покращення показників усіх складових функціональної системи письма, що підтверджують статистично значущі відмінності між дітьми старшого дошкільного віку ЕГ та КГ та порівняльними даними, отриманими в ЕГ на констатувальному та формувальному етапах навчання.

Констатовано не лише кількісні, але і якісні позитивні зміни щодо поширеності та характеру усіх типів дисграфічних помилок. Поетапне та систематичне використання методики на заняттях сприяло поступовому

формуванню розумових дій, що забезпечило успішне засвоєння звуко-буквеного та орфографічного образу слова. Встановлено істотне підвищення рівня розвитку лінгвістичних знань, умінь та навичок, інтелектуальної активності, зростання впевненості у власних можливостях.